

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Guilielmi Adolphi Scribonii, Ex Aristotele Et Aliis
summis philosophis repetita**

Scribonius, Wilhelm Adolf

Hanoviae, 1593

VD16 S 5114

Liber IV. Repetitionis Ethicorum.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56572)

LIBER IV. REPETITIONIS ETHICORUM.

Argumentum libri quarti.

Cum sub finem precedentis libri summa genera virtutum moralium, nempe Fortitudinem & Temperantiam proposuisset: nunc deinceps in libro quarto singulas illorum generum species plenius quamvis non admodum distincto ordine, persequitur.

CAP. I.

De Liberalitate.

Quenam virtutum moralium sunt species?

Virtutes signat tibi dictio ἀσεμμοπαροία. Singularis literis singularum Græcam appellationem exordientibus. Sunt enim præter summa genera undecim earum species:

Ἀνδρεία,	Fortitudo.
Σοφροσύνη,	Temperantia.
Ἐλευθερία,	Liberalitas.
Μεγαλοπρέπεια,	Magnificentia.
Μεγαλοψυχία,	Magnanimitas.
Ὁριζὶς ἢ πρῆξις,	Honoris iusta cupiditas.
Πραότης,	Manfuetudo.
Ἀλήθεια,	Veritas.
Εὐτραπλία,	Urbanitas.
Φιλία,	Amicitia.
Αἰδώς,	Verecundia.
Νέμεσις ἢ δίκη,	Distributio honorum.

Δικαιοσύνη

Δικαιοσύνη

Justitia.

Quanam ex his ad fortitudinem, que ad temperantiam referri possunt?

Temperantiæ species sunt; Liberalitas, Magnificencia, Honoris justa cupiditas, Urbanitas. Fortitudini verò subjici possunt, Magnanimitas, Mansuetudo, Verecundia. Utriusque communes sunt, Justitia & Amicitia. De illa autem agitur in libr. 5. de hac verò in libr. 8. & 9.

Quid igitur est Liberalitas?

Liberalitas est virtus in dandis accipiendis-que pecuniis consistens.

Quid intelligis nomine pecuniarum?

Omnes res quarum æstimatio ponderatur nimis.

Utrum autem in dando potius, an verò accipiendo consistit liberalitas?

Liberalitas magis in largitione, quam accipione versatur.

Quid est, cur ita putes?

Quia virtutis proprium magis est beneficia in alios conferre, quàm ab aliis accipere: Ergo liberalis quoque est, dare potius quibus dandum est, quàm accipere. Præterea gratia & laus, multo magis dantem, quam accipientem prosequitur: Major igitur in largitione laus liberalitatis

Ecquid liberalis beneficia interdum accipiet?

Accipiet unde æquū erit, ut ad largiendum suppetant copiæ.

Passimne omnibus largietur liberalis?

Nequaquam: sed dabit ac largietur honestatis causa, quibus & quantum, & quando dandum erit: ut præter Aristotelem Cic. in Offic. eleganter docet.

Quantum verò est aliis largiendum?

Pro ratione facultatum: Quamobrem etiã nihil prohibet liberalem esse & vocari eum, qui minora confert beneficia. Hanc ob causam in sacris literis, à Christo Lucae 21 comendatur magis egena vidua, quam omnes Scribae & Pharisei, qui ampliora dedissent munera.

Quis igitur vere liberalis?

Qui pro facultatibus in eas res, quæ præclaræ & honestæ sunt, pecunias profundit.

Quenam huic virtuti imprimis repugnant?
Avaritia & prodigalitas.

Qui dicuntur avari?

Qui nimio pecuniarum studio tenentur. Græcis φιλοχρηματι, φειδωλοι, id est, parci & valde tenaces.

Suntne avari quoque putandi lenones, fœneratores, aleatores, fures & latrones, si a quo plura appetant?

Omninò: quia opes suas augere conantur repugnante ratione, & idcirco in sordido questu sunt occupati.

Anne Tyranni etiam, qui civitates oppugnant & diripiunt, avari sunt habendi?

Nequaquã: sed scelesti potiùs, impii & iniqui.

Prodigalitatem quomodo definis?

Ea definitur excessus in effundendis pecuniis, Græcè ἀσωνία, ab ἀσωνος: hic enim dicitur prodigus, quod salutē suam negligens ipse per se pereat. Nam facultatibus inlumptis, vitam suam ampliūs sustentare nequit.

Uter melior est, avarusne an prodigus?

Prodigus certē minūs quā avarus culpabilis est.

Qua ratione hoc ostendis?

Prodigus omnibus prodest: avarus autem ne sibi ipsi quidem. Tam enim ipsi deest quod habet, quā quod non habet: Prodigus igitur anteferendus avaro. Adhæc prodigus faciliē ad salutem potest reduci, progressu ætatis & inopia coactus: Avaritia autem malum insatiabile: Prodigus itaque avaro melior.

CAP. II.

De Magnificentia.

Qualis virtus est Magnificentia?

Est virtus in sumptuum magnitudine decorum observans.

Ergone idem huius est quod liberalitatis subjectum?

Recte: Utraque enim in pecuniis cernitur.

Quomodo igitur hac virtus differt à liberalitate?

Ratione dumtaxat majoris & minoris. Liberalitas enim in exiguis: magnificentia autem in magnis sumptibus potissimum exercetur.

Potestne pauper etiam esse magnificus?

Si sumptuum magnitudo spectetur, non poterit: quoniam nihil ei suppetit unde sumptum queat splendide sustinere: Nisi simulanimus ejus magnificus, & mentis excellentia consideretur.

Quenam fugienda sunt magnifico viro?

Ne in rebus parvi momenti magnos sumptus adhibeat, splendoremque inepte ostendet. Deinde, ne cum magnos sumptus sustinerit, in exiguo decorum omne pervertat, & se splendidius omnia quam deceat facere arbitretur. Quamvis ejusmodi habitus, quod minus proximis noceant, non tantopere sunt reprehendendi.

CAP. III.

De Urbanitate.

Quid est Comitas sive Urbanitas?

Est in salibus jocisque liberalibus atque eruditis tum dicendis, tum audiendis temperantia, sive modesta dexteritas.

Huc facit illud Ciceronis, Ludo, inquit, & joco, uti illo quidem licet, sed sicuti somno, & quietibus ceteris, tum cum gravibus rebus satis fecerimus, ipsumque genus jocandi ingenium & facerum esse debet.

Quae sunt extremitates urbanitatis?

Excessus est scurrilitas, defectus autem rusticitas, & animi durties.

Scurra

Scurra quinam dicuntur?

Qui indiscretè omnia obscœniora penitus affectant: ut potius risum movere quàm honestè loqui studeant.

Quorum jocandi genus, inquit Cicero, il- liberale, petulans, flagitiosum & obscœnum est: rerumque turpitudini adhibetur verbo- rum obscœnitas.

Quam agrestes seu duri nominantur?

Qui neque ipsi quicquam jucundi dicunt, neque alios dicentes æquo animo sustinent, sed jucundas confabulationes omnes perhor- telcunt.

CAP. IV.

De Magnanimitate, sive animi magnitu- dine.

Magnanimitas aut animi celsitudo qualis est virtus?

Est rerum magnarum, quibus quis dignus sit, sibi contribuendarum exoptatio. Unde vi- ros principes magnanimos & excelsos dici- mus, quos præ cæteris principaliore honore dignos censemus. Quo sensu Reges Perfa- rum, Magni cognominati fuerunt.

Plato 3 De legibus.

Estne etiam magnanimus, qui exiguos quos me- ritus est honores sibi tribuendos censet?

Modestus is dicitur & moderatus potius, quàm magnanimus. In magnis siquidem re- bus, ut nomen arguit, magnanimitas versa- tur.

Quid igitur maxime appetit magnanimus?
Gloriam sive honorem. Is enim bonorum
externorum omnium est maximum.

Quinam huic virtuti resistunt?

Elati & superbientes, & qui demisso sunt
animo.

Quinam superbi sunt & elato animo?

Qui maiora quam quibus digni sint, præmia
se meritos esse purant. Cavenda enim est glo-
riæ cupiditas, eripit siquidem ubertatem.

Qui demisso dicuntur animo?

Qui minora quam quibus pro debito ho-
nore digni sunt sibi deberi iudicant.

*Estne hæc affectio omnino contemnenda aut
fugienda?*

Quantò magis hæc ad virtutis mediocri-
tatem quam superbia accedit, tantò vehemen-
tius quoque quam illa commendanda est. Un-
de Christus sæpe humilitatem præcipit.

Cicero: Rectè præcipere videtur, qui mo-
nent, ut quantò superiores sumus, tanto nos
geramus submissius.

CAP. V.

De honoris cupiditate.

*Estne virtus aliqua quæ proprie dicitur ho-
noris cupiditas?*

Est sanè, quæ cernitur in mediocribus ho-
noribus. Aristoteles id demonstrat à vitiosis
extremis. In quibuscumq; enim rebus excel-
sus atque defectus reperitur, in iis quoque et
aliqua

aliqua mediocritas: In expetendis honoribus ea reperiuntur: Ergo mediocritati quoq; inter illos locus relinquetur.

Quomodo igitur hæc distinguenda ab antecedente magnanimitate?

Utriusque idem fere subjectum est: videlicet honos. Attamē hæc in parvis, illa veró magnanimitas in magnis honoribus occupatur.

Qualia sunt hujus disparata?

Superbia, Ambitio: & honoris vacuitas.

Ambitiosus quis dicitur?

Quinimio honoris studio trahitur, & in iis rebus gloriam sectatur, ubi promerenda non est.

Honoris vacuitas qualis est affectus?

Est gloriæ omnis contemptus.

C A P. VI.

De mansuetudine seu clementia.

Qualis virtus est mansuetudo?

Est virtus animo tranquillo, ac patienti omnia ferens.

Cic. i. Offic. Nihil laudabilius, nihil magno & præclaro viro dignius placabilitate atque clementia.

Quodnam vero proprium hujus subjectum est?

Iracundiæ mediocritas.

Quem igitur hac ratione dicis mansuetum?

Qui ab affectu, aut animi perturbatione minime ducitur, sed prout ratio statuerit, succenset.

Quanam ab hac virtute dissentiunt?

Irae vacuitas, & iracundia. In illa defectus in hac excessus quidam est.

Cicero: Ita probanda est mansuetudo atque clementia, ut adhibeatur reipublice causa severitas.

Iracundia quomodo delinquit?

Cum quispiam ob ea quae non oportet magis ac citius, longiusque quam deceat irascitur.

Estne unum genus iracundorum hominum, an multiplex?

Tria eorum genera sunt: Alii proprie dicuntur iracundi: alii acerbi sive austeri: alii difficiles.

Iracundi qui dicuntur?

Qui citius quam par sit irascuntur, nequam diu iram sustinent.

Acerbi quoniam sunt?

Qui longiore tempore irascuntur, nequam antequam ultionem sumpserint, desistant.

Difficiles sive morosos quos desinis?

Qui numquam nisi ultione sumpta iram deponunt.

Iracundiane, an ira vacuitas mansuetudini magis resistit?

Iracundia: quippe quae in hominum commercio sit deterior.

Cicero hunc affectum in omnibus rebus repudiandum esse monet.

De Veracitate.

Quid est veracitas?

Est debita sermonum dictorumque constantia.

Qualia sunt hujus disparata?

Ostentatio & dissimulatio.

Quem dicis ostentatorem?

Qui præclara vel quæ non habet, vel majora quoque fingit, ac sibi adjudicat.

Quot sunt genera ostentatorum?

Varia. Mentiuntur enim alii nullius rei causa: sed tantum quia mendacio gaudent. Alii ob honoris & gloriæ cupiditatem: Nonnulli spe pecuniarum ad mentiendum moventur.

Dissimulator quis est?

Qui quæ sibi insunt vel negat vel imminuit.

Quot modis fit dissimulatio?

Duobus. Alii enim dissimulatione utuntur in rerum admirabilium doctrina, & in ingenii aut sapientiæ inficiatione: ut, Socrates se nihil scire profitebatur. Alii vero parva manifestaque dissimulant, qui delicati & veteratores dicuntur.

Huius virtuti similis est fides. Cicero eodem nomine utramque definit in *Offic.* inquit: Fides est dictorum conventorumque constantia & veritas: quæ sic appellatur, quia fiat quod dictum est.

Verecundia qualis virtus est?

Est timor quidam infamiae atq; dedecoris
*Quomodo si ex formidine oritur, inter virtutes
referri poterit?*

Aristoteles asserit, eam pathos potius ac
corporis affectum esse, quam animi habitum
sive virtutem, ideoque eam ob generis diver-
sitate[m] e virtutum numero excludit.

Qua ratione plenius hoc ostendit?

Quia nec senioribus, nec ullis omnino bo-
nis viris convenit. Senes enim & viri bonitate
quippiã, ob quod pudore suffundantur, com-
mittere non debent.

*Si igitur virum bonum non deceat, quomodo lau-
dabilis affectus esse potest?*

Laudabilis quidem affectus est: & si gene-
ralem definitionem virtutis consideremus, et
quoque subijci potest: Verecundia siquidem
actio est recta rationi cõsentanea. Honestum
est & laudabile ob delicta erubescere, & si ho-
nestum, virtuti quoque consentaneum erit.

Verecundia si virtus non sit, immerito in E-
thicis describitur: Sed virtus est in omnibus
laude digna: Nempe rerum, quæ minus nos
decere videntur p̄nitentia. Ita Cic. i. Offic.
ait: Sine verecundia nihil rectum esse potest,
nihil honestum. Et in Laelio: Maximum orna-
mentum amicitiae tollit, qui ex ea tollit vere-
cundiam.